

YkemaNieuws

Familiewapen Ykema/Ijkema

Nieuwsbrief
Van de
Commissie stamboomonderzoek
Familie Ykema/Ijkema
(Wymbritseradeel)

Nieuwsbrief nr. 2
Juni 2001

datum:

1. Van de redactie

Beste Ykema vrienden,

Hier is het tweede nummer van **YkemaNieuws** dat bij jullie op de deurmat valt. De afspraak is dat dit twee keer per jaar gebeurt, dus wordt het ook wel tijd. Verrassend snel is de eerste helft van dit jaar voorbijgeschoten. Met het klimmen der jaren lijkt de tijd trouwens steeds sneller te gaan. Maar goed, tijd is betrekkelijk, zei Einstein al en ons streven is en blijft om deze frequentie aan te houden. De derde YkemaNieuws en dus het eerste nummer van de tweede jaargang zal dus in december verschijnen.

Het jaarabonnement op ons familieorgaan loopt derhalve van 1 juli tot 1 juli en bedraagt zoals bekend **5 gulden** bij vooruitbetaling. Graag zien we voor het komende jaar dit bedrag nu gestort op rekeningnummer **963274309** tnv. **Ykema M.E., Ede**. Met de vermelding: **YkemaNieuws**.. Een aantal abonnees heeft dit al uit eigener beweging gedaan, waarvoor bij dezen onze dank. Er is nog een klein aantal mensen die het abonnement van het afgelopen jaar nog niet heeft voldaan. Aan hen hierbij het vriendelijke verzoek in plaats van vijf gulden, **tien gulden** over te maken.

Linksboven op de voorpagina van YkemaNieuws prijkt normaliter een verkleinde zwart/wit afdruk van het complete Ykema familiewapen, zoals het is afgebeeld op een tegeltableau, in bezit van voorzitter Rely Ykema. Omdat dit nummer voor een belangrijk deel over het ontstaan van dit wapen gaat, is het voor deze ene keer in kleur afgedrukt. Verder vertelt **Marten Ykema** uit Ede, onze penningmeester, iets over zijn activiteiten binnen en buiten de **Ykemacommissie**. Tenslotte plaatsen we een mogelijke en voorlopige opzet van de inhoud van het boek. Veel leesplezier en allen een heel prettige vakantie en mooi weer toegewenst.

2. Het Ykema familiewapen. Ontstaan en symboliek.

"Hoe komen de Ykema's, afkomstig van Wymbritseradeel, aan dit wapen?" zult u zich misschien afvragen en "Wat is de symboliek van de figuren er op?" Om die vragen te kunnen beantwoorden volgt hier de ontwikkelingsgeschiedenis, met hier en daar een korte beschouwing over de symboliek van de figuren op het wapen. We beperken ons in dit bestek tot het meest essentiële wapenstuk, het schild.

Het "oude" familiewapen.

Bij het te voorschijn komen van vier Ykema familiegraven in de vloer van het middenpad van de kerk van Westhem (Fr.) in mei 2000 (zie YkemaNieuws nr. 1), bleek dat alle grafstenen voorzien zijn van een familiewapen. Helaas zijn de wapens op de drie stenen die in 1795 al in de kerk lagen, onherkenbaar beschadigd door fanatieke Patriotten, die in genoemd jaar de wereld eens grondig wilden veranderen. De enige onbeschadigde steen met een gaaf familiewapen is van 1798, namelijk die van **Johannes Ykes Ykema (1718-1798)**, stamvader van de Johannestak. De beschrijving van het wapen volgens in de heraldiek gehanteerde regels luidt aldus: *“Gedeeld: I, de Friese halve adelaar, komende uit de deellijn. II, drie klavers paalsgewijs boven elkaar geplaatst. Kleuren niet bekend”*. (als onderstaande figuur).

Uit een brief uit 1936 van **Klaas Aukes Ykema (1872-1952)**, dorpsdokter te St Nicolaasga, weten we dat ook de grootvader van genoemde Johannes Ykes Ykema, ook een **Johannes Ykes (Ykema) (1636- ca.1703)** dit familiewapen voerde(1). Klaas beschrijft hierin namelijk de overlijdenslepel van **Yeskje Harmens**, de derde vrouw van Johannes Ykes Ykema. Zij is stammoeder van de **WymbritsYkema's**. De lepel is gedateerd 11 oktober 1688 en versierd met hetzelfde wapenschild als op het graf van hierboven genoemde Johannes. De verblijfplaats van de lepel is heden ten dage onbekend. Verder was Klaas Aukes in bezit van een identieke zegelring.

Voor zover we weten is het familiewapen op het graf van **Johannes Ykes Ykema**, het eerste en enige zichtbare bewijs voor de huidige generaties Ykema's, dat hun voorvaderen dit "oude" familiewapen voerden. Die gebruikten dit wapen vermoedelijk generaties lang als zegelring, om in hun functie van dorpsrechter, mederechter of ontvanger, officiële stukken te zegelen. Tegenwoordig wordt algemeen een Ykemawapen van jongere datum gevoerd. Het is ontstaan in het midden van de 19de eeuw en is een uitbreiding van het "oude"wapen. Hier volgt het hoe en waarom van dit wapen.

Het huidige familiewapen.

De heraldische beschrijving (blazoenering) van het schild van het tegenwoordig door diverse Ykematelgen op tegel, zegelring of anders gevoerde wapen, luidt aldus: *“Gedeeld: I, in goud de Friese halve adelaar van zwart, uitgaande van de delingslijn; II, in zilver een blauwe dwarsbalk, vergezeld van 3 groene klaverblaadjes, geplaatst (1-2)”*.

Deze figuur (zonder kleuren) werd het eerst gebruikt in een zegelring van **Marten Ykes Ykema (Tjerkwerd, 1810 - Den Haag,1868)** uit de Theodorustak. Van beroep was hij, apotheker/provisor en koopman te Den Haag. Voor de bepaling van de kleuren is door de familie advies ingewonnen bij de bekende Haagse genealoog en heraldicus **A. A. Vorsterman van Oyen (2)**. Wat kunnen de beweegredenen zijn geweest van de door Marten aangebrachte wijziging van het hem zonder twijfel bekende oude familiewapen? De hier volgende overweging probeert op deze vraag antwoord te geven.

De figuur van de Friese halve adelaar (het symbool van de legendarische Friese vrijheid en tegenwoordig ook wel gezien als symbool van de Friese identiteit) in deel I, in combinatie met de drie klaverblaadjes boven elkaar in deel II op het schild, komt veel voor bij boerenfamilies in Friesland. Zo vaak dat wel gesproken is over "Het algemeene teeken van eigenerfd bezit van den Frieschen greidboer"(2). Bij Marten Ykes Ykema heeft ongetwijfeld de wens geleefd een uniek, duidelijk van dit algemene boerenwapen afwijkend, familiewapen te ontwerpen.

Daartoe bracht hij tussen de drie klaverblaadjes in II, die bezit van grasland symboliseren, een horizontale dwarsbalk aan, plaatste een klaverblaadje boven de balk en twee naast elkaar eronder. De horizontale balk symboliseert een scheiding, ook wel swette genoemd in Friesland, tussen de landerijen. Dat kan een waterscheiding zijn, maar ook een verkeersweg of een dijk. Maar ook een combinatie van deze drie mogelijkheden. Om het waarom hiervan te doorgronden, moeten wat meer vertellen van de achtergrond van Marten.

Marten was in 1810 geboren op de in 1806 gebouwde boerderij, het **Senserhuis**, gelegen aan de zuidelijk van de boerderij gelegen **Hemdijk** en een brede sloot of vaart, de **Senser** genaamd. De boerderij was voor 5/6 eigendom van zijn vader **Yke Theodorus Ykema (1757-1822)** en bevond en bevindt zich onder de rook van het dorpje **Blauwhuis** in de grietenij (gemeente) **Wymbritseradeel**. De boerderij hoort gemeentelijk echter bij het verderaf westelijk van de boerderij gelegen **Tjerkwerd** in de gemeente **Wonseradeel**. De landerijen lagen voor het grootste deel om de boerderij heen aan de noordkant van de Hemdijk. Ongeveer 1/5 deel lag ten zuiden van de Hemdijk in de in 1633 drooggelegde **Sensmeer**(3). De Senser liep pal ten zuiden van de boerderij aan het erf grenzend en is ook aangegeven op de Schotanuskaart van 1718. Vermoedelijk was het een hooivaart en restant van een riviertje dat eertijds in de buurt van de boerderij in de Sensmeer uitmondde. Tussen deze vaart en de Hemdijk ligt nog een klein perceel grasland. De Hemdijk, was vermoedelijk in de Middeleeuwen, de meest zuidelijke waterkering van de destijds diep in Friesland doorgedrongen **Middelzee**. De dijk, nu een smalle asfaltweg, loopt van Sneek via IJlst, over Blauwhuis en Tjerkwerd naar Bolsward.

Het ligt voor de hand, te veronderstellen dat Marten deze scheidingen tussen de graslanden rond de boerderij waarop hij geboren was: te weten de Senser en de er aan grenzende Hemdijk, op het nieuwe familiewapen met de dwarsbalk tot uitdrukking heeft willen brengen. Uit bronvermelding (2) en een oude beschrijving van dit wapen (4), benevens een heraldische tekening van het wapen (5) blijkt dat de balk eerst rood van kleur was. Latere generaties Ykema hebben de dwarsbalk blauw gekleurd. Tegenwoordig zien we alleen nog de blauwe dwarsbalk. Dit Ykema familiewapen met blauwe dwarsbalk is opgenomen in het wapenboek: "Familiewapens in Noord-Nederland" (6). Uitgaande van de specifieke situatie van Marten Ykes Ykema, in 1810 geboren aan de Hemdijk tussen Blauwhuis en Tjerkwerd op de boerderij "Het Senserhuis" waarvan de landerijen aan weerszijden van de Senser en de Hemdijk lagen en nog liggen, kunnen we rustig aannemen dat de dwarsbalk, onafhankelijk van de gevoerde kleur, deze combinatie van vaart en dijk als scheiding tussen de landerijen symboliseert.

Naar aanleiding van bovenstaande kunnen wij ons afvragen of **alle** WymbritsYkema's het "nieuwe" familiewapen mogen voeren. Uit publicaties over de te volgen heraldische gedragsregels, blijkt dat niet alleen alle nakomelingen van Marten Ykes Ykema in de mannelijke lijn en hun dochters (zij alleen het wapenschild) dit wapen mogen voeren. In het geval dat de eerste wapenvoerder voorzover bekend geen beperkingen voor het gebruik heeft vastgelegd, zijn **alle** nakomelingen van de oudst bekende voorvader, in de mannelijke lijn en hun dochters, gerechtigd dit wapen te voeren.(7). In ons geval kunnen wij ons dan richten op de oudst bekende gemeenschappelijke stamvader met de familienaam Ykema. Te weten: **Johannes Ykes Ykema (1636-ca.1703)**.

Bij hem beginnend mag het "nieuwe" Ykemawapen van midden 1800, derhalve gevoerd worden door alle mannelijke afstammelingen van de gemeenschappelijke voorvader, Johannes Ykes Ykema (1636-ca.1703) en hun dochters. Allen telgen uit de familie Ykema, afkomstig van Wymbritseradeel. Een familie van eertijds eigenerfde boeren, ontvangers, dorpsrechters en mederechters, die aan of nabij de Hemdijk woonden, en in de grietenijen Wymbritseradeel en Wonseradeel in de provincie Friesland, aan beide kanten (binnendijks en buitendijks) van deze historische middeleeuwse zeewering, grasland bezaten.
Cor Bakker.

- Bronnen
1. *Copie brief van Klaas Aukes Ykema. Archief CBG. Den Haag.*
  2. *H. Kits Nieuwenkamp. Nederlandse Familiewapens, 1938, deel III.*
  3. *Kadastrale Atlas van Fryslân 1832, diel 10, Wûnseradiel Súd.*
  4. *Archief CBG, Den Haag.*
  5. *Persoonlijk archief Von Chrismar, Doorn.*
  6. *P. Bultsma ea."Familiewapens in Noord-Nederland". Roorda, Uithuizermeeden,2000.*
  7. *J.A. de Boo. Familiewapens, oud en nieuw. Een inleiding tot de familieheraldiek. CBG, Den Haag 1985.*

3. Van de penningmeester/dataverwerker

Bij de tweede nieuwsbrief van wat we kortweg de Commissie Ykema noemen, ook een berichtje van de penningmeester.

Even voorstellen: mijn naam is Marten Edwin Ykema, op 13 september 1960 (in Ede) kon ik voor het eerst mijn ouders, Henk Ykema en Yvonne Commandeur, aanschouwen. Ik ben ruim 12 jaar gelukkig getrouwd met Marjan.

Veel tijd ben ik kwijt als Service Manager van de Nederlandse Veiligheidsdienst in Winkelcentrum Scheepjeshof in Veenendaal, Een leuke en afwisselende baan. De vrije tijd besteed ik aan hobby's. Mijn vrouw is mijn grootste hobby, gevolgd door stamboomonderzoek, sportschieten (op kaarten), modeltreinen en computers.

Rond 1985 ben ik begonnen met stamboomonderzoek toen ik een schrift vond met aantekeningen van mijn overgrootvader Hendrik Cornelis Ykema (1875-1838). Hij bracht in dienst van de Gouvernements Marine van het vroegere Nederlands-Indië onder anderen afgelegen delen van dit eilandenrijk in kaart. Een keer in de twee jaar ging hij naar Nederland voor vakantie en ging met zijn eigen boot door Fryslân om de familierelaties in kaart te brengen. Deze gegevens ben ik in de computer gaan verwerken om een mooi overzicht te krijgen. Dit was een heidens karwei, ik was toen in het rijke bezit van een Commodore Vic 20 en een voorloper van een tekstverwerkingsprogramma. Ik raakte, met mijn moeder, steeds meer geïnteresseerd in de familie in het heden en verleden en natuurlijk in de roots. Hierdoor maakte ik kennis met enkele andere mensen met een "Ykemakronkel". Een van hen was wijlen Johannes Ykema uit Harderwijk, een vriendelijke, oude (alleen qua leeftijd) man die ontzettend veel informatie had zowel op papier als in zijn hoofd. Ook bleek dat ik niet lang na mijn geboorte ook als eens bij hem op visite was geweest, toen nog met mijn beide ouders. Uit zijn gegevens bleek ook dat wij afstammelingen zijn van de Ykema's uit Wymbritseradeel. Van het één komt het ander en ontstond een groep van 8 man en een vrouw (mijn moeder bleek ook wel fanatiek). Als vanzelf werd ik aangewezen als dataverwerker, ik had al een wat betere computer (voor de kenners, een 286) en een stamboomprogramma. Johannes werd de voorzitter. Hij was vaak aan het woord met prachtige verhalen en anekdotes, maar werd vooral gewaardeerd om zijn kennis en zijn enthousiaste persoonlijke inbreng. Cor Bakker, zoon van een Ykema moeder, werd secretaris.

Zelf werd ik tot penningmeester gekozen. De club was een feit en kreeg een naam. Commissie Familieboek Ykema Wymbritseradeel, in de wandelgangen vaak de Commissie genoemd.

In de loop der jaren werd veel informatie vergaard en gerangschikt. Er bleken 3 families Ykema te zijn respectievelijk afkomstig uit Wymbritseradeel, Gaasterland en Haskerland. Bij binnenkomst van de gegevens van een Ykema moest dan ook gezocht worden in de stambomen van de verschillende families zodat ook de andere twee behoorlijk in kaart kwamen. Belangrijk voor het zoeken van de juiste familie zijn de gegevens van tenminste de laatste 3 generaties, dus ook van vader en opa met hun echtgenoten, geboortedata en plaatsen..

Mocht een van de lezers nog tot nu toe onbekende genealogische informatie hebben over een van de drie Ykema-families, dan graag een telefoontje of een e-mail berichtje naar ondergetekende voor nadere details.

Hoever zijn wij al? Onze roots gaan via de mannelijke lijn terug tot rond 1450 in Sandfirden, een pittoresk dorpje aan het water tussen de meren van Zuidwest Friesland.

Momenteel zitten er 1197 nazaten van de oudst bekende voorvader in het bestand en hiervan zijn er 664 met de naam Ykema/Ijkema. Bij de Gaasterlandfamilie zijn dat 232 personen en 185 Ykema's/Ijkema's, bij de Haskerlandfamilie zijn dat 421 personen en 264 Ykema's/Ijkema's, Toch zijn er in Nederland, en daarbuiten natuurlijk ook, nog diverse Ykema's/Ijkema's waarvan wij nog niets weten (soms alleen het bestaan) en daar hebben wij ook interesse in om in het boek zo volledig mogelijk te zijn. Dus alle informatie is welkom!!! (Voor de goede orde: **Het boek waar we mee bezig zijn, behandelt alleen de Wymbrits.Ykema's**) (redactie).

Om gegevens te verzamelen hebben we ook een homepage (www.ykema.myweb.nl) en een e-mail adres (commissie@ykema.myweb.nl) tot onze beschikking. Vooral met de overzeese contacten is dit erg gemakkelijk. Op het internet hebben we natuurlijk ook naar Ykema's gezocht en gevonden. Met sommige zijn we nog op zoek naar een link met één van de drie families.

Als penningmeester ben ik gewend me te verantwoorden tegenover de Commissie. Normaal gebeurd dit tijdens de bijeenkomsten. Maar ook jullie zijn misschien nieuwsgierig, hoe we onze activiteiten financieren. De commissieleden spekken de kas naar behoefte. Dat komt hen gemiddeld op ongeveer 50 gulden per jaar te staan. Verder hebben wij enkele bijdragen gehad van familieleden die ons werk steunen (hiervoor duizend maal dank). Hierdoor hebben we zelfs een kleine buffer gekregen, genoeg om het maken van het boek voor te bereiden. De inkomsten van deze nieuwsbrief kunnen naar wij schatten, kosten dekkend zijn.

Ik hoop dat hiermee een hoop duidelijk is geworden en dat ik jullie met dit verhaal niet al te zeer heb verveeld. Misschien dat we in de toekomst nog eens de hand kunnen schudden of op andere wijze kennis kunnen maken.

Met een familiale groet,
Marten E. Ykema

4. Concept globale, voorlopige inhoud van het boek waarnaar we streven.

1 Algemeen gedeelte

1.1 Voorwoord

1.2 Inleidend gedeelte.

1.2.1 * Herkomst naam. De beide andere families Ykema.

1.2.2 Herkomst familie en geschiedenis tot de drie takken.(Vanaf Buwa Wabbasz)

1.2.3 De omgeving (Friesland, Zuidwesthoek, Wymbrits, Wonseradeel)

1.2.4 Wat deden ze (boer, openbare functies in de republiek en daarna)

1.2.5 * Hoe leefden en werkten ze voordat de zuivelfabrieken kwamen.

1.2.6 * Het familiewapen en de variant met dwarsbalk. Geschiedenis en symboliek

1.2.7 De Ykema's en de kerk van Westhem door de eeuwen heen.

1.2.8 De boerderijen

1.2.9 * De graven in de kerk van Westhem

1.2.10 De geschiedenis van het familieonderzoek.

1.2.11 Wat zich verder mogelijkwijze nog aandient.

1.3. * De stamboom tot de drie takken.

2. Johannestak

2.1 * Geschiedenis

2.1.2 * De Franse tijd

2.1.3 Zie 1.2.11.

2.2 * Stamboom Johannestak

3. Harmentak

3.1 Geschiedenis

3.1.2 Zie 1.2.11

3.2 * Stamboom Harmentak

4. Theodorustak

4.1 Geschiedenis inleidend deel.

4.1.1 * Geschiedenis tak 2de Theodorus Ykes

4.1.2 " " Okke Ykes

4.1.3 " " Lolke Ykes

4.1.4 " " Marten Ykes (Haagse tak)

4.1.5 Zie 1.2.11.

4.2 * Stamboom Theodorustak

5. Afsluitend hoofdstuk

5.1 Aangetrouwde families

5.2 Wat zich verder mogelijkwijze nog aandient

6. Bijlagen en Indexen

*. Over deze onderwerpen staat all het een en ander op papier en schijf. De stambomen zijn voor zover bekend redelijk compleet, dit met uitzondering vermoedelijk van die van de Amerikaanse afstammelingen.

Aanvullende ideeën over opzet, inhoud en concept bijdragen of materiaal daarvoor, zijn van harte welkom bij de het redactiesecretariaat.

5. Diversen

Belangrijke adressen:

Rely (Aurelius) Ykema. Voorzitter. Zuidlaarderweg 12, 9756 CH Glimmen t. 050-4062727. E-mail a.j.ykema@hccnet.nl

Marten E.Ykema: Pen.meester, admin. Jordaensstr. 5 6717 RK Ede. tel.:0318-635572.e-mail commissie@ykema.myweb.nl Ykema website: www.ykema.myweb.nl. **Giro: 963274309** tnv. Ykema M.E. Ede. Onder vermelding van: "YkemaNieuws".

Cor Bakker. Secretaris. Redactie YkemaNieuws Geffenstraat 3, 6844 HB Arnhem. Tel. 026-3814234
Email corn.bakker@freeler.nl

Een verheugend bericht: **Wietske Ykema** en **Hendrik Baarda**, te Dronrijp werden op 9 maart 2001 verblijd met de geboorte van hun zoon **René** . We heten deze kersverse Ykema nazaat hierbij van harte welkom.

Tenslotte: Vergeet u svp. niet het abonnementsgeld à raison van vijf gulden over te maken naar bovenstaande giro. Mocht u een van de weinigen zijn die ook voor her afgelopen abonnementsjaar jaar nog moet betalen, dan graag tien gulden overmaken. Vriendelijk bedankt alvast.